

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՅ

Ազգային պատմութեան պէս սիրելի բան չկայ ճշմարիտ ազգասիրին, ինչպէս որ նա եւ ընդհանուր պատմութիւնը սիրելի եւ պատուական է ամէն ուսումնասէր եւ խելացի մարդու: Մեր ազգին պատմութիւնը հին ատենը քսանէն աւելի պատմագիրք գրած են, շատը իրենց պատմած բաներուն ակահատես լինելով. նոցա եւ ուրիշ բազմաթիւ յիշատակագրաց գրուածքներէն քաղելով՝ յօրինեց Չամչեան Հ. Միքայէլ Վարդապետը իւր եռահատոր պատմագրութիւնը, որ հանդերձ զանազան սխալներովն ու պակասութիւններովն եւս՝ դարձեալ մի միայն ամբողջ ըսուելու Պատմութիւնն է Հայոց մինչեւ ցայժմ. սակայն եւ այն 1784 տարիէն առիւտ չանցնիր. ըսել է որ գրեթէ 80 տարեկան ազգային դիպուածներու պատմութիւն կայ հաւաքուելու, կարգի դրուելու եւ ամբողջ պատմագրութիւն մը ձեւացընելու:

Այսպիսի ամենակարեւոր աշխատութիւնը անշուշտ մեծամեծ դժուարութիւններ ունի, որոց առաջինն ու գլխաւորն է նիւթերուն հաւաքումը, այսինքն մասնաւոր պատմութեանց, կենսագրութեանց, ժամանակագրական տեղեկութեանց, տարեգրութեանց, արձանագրութեանց, աւանդութեանց, յիշատակարանաց ժողովուրդ, եւ յետոյ սոցա ամենուն կարգի դրուիլը՝ քրննաբանական դատողութեամբ եւ ընտրութեամբ:

Մեր այս վերջին աշխատասիրութիւնը ուրիշներուն ձգելով, առ այժմ բաւական համարիմք յորդորել մեր ազգային եղբարքն որ այնպիսի ազգային պատմական նիւթեր եթէ ունին յայլոց կամ իրենցմէ շարագրուած, չպահին եւ չթագուցանեն, այլ ազգասիրաբար հրատարակեն որ եւ իցէ օրագրի մէջ կամ առանձին տպագրութեամբ:

Բաց յայնմանէ կառաջարկեմք որ այնպիսի գրուածքներ եթէ ունին՝ եւ կամենան, մեզի յուղարկեն, մեր կամ առանձին կըտպագրեմք մեր ծախիւքը միակերպ գրիւք, տեղ տեղ համառօտ ծանօթութիւններ կամ պարզաբանութիւններ միայն աւելցընելով՝ եթէ հարկաւոր տեսնուի, եւ կամ ամսագրոյս մէջ՝ եթէ շատ ընդարձակ չեն:

Ձատ զատ տպագրելի գրուածոց լեզուն ընդհանրապէս անիոփոխ կպահէմք, թէպէտ եւ տեղական կամ գաւառական բարբառով եւս շարագրուած լինին:

Այսու առթիւ հրատարակեմք այս տեղ բաւական հին ձեռագրէ մը առնուած գրուածք մը, որ շարագրուած է իբրեւ խրատ եւ յանգիմանութիւն անոնց որ օգտակար գիրք մը ունին ու կպահեն, դուրս չեն հաներ, չեն թողուր որ ուրիշներն ալ կարդան ու վայելեն: — Ձեռագրին անունն է «Ժողովածու Պատմագիրք», եւ է հաւաքումը իբր վեց հարիւր մանր պատմութեանց, բայց շատ նման ուսկանի արկելոյ իծով եւ յամենայն ազգաց ժողովելոյ:

Մեր այս անգամ ընտրած իբր քե ոտանաւորը՝ թէ եւ բարի բաներուն կարգը դրուելու արժանի չէ, բայց բոլորովին ալ խոտան եւ դուրս ձգուելու արժանի չտեսնը. մանաւանդ որ հեղինակին անունն ալ վրան է, եւ մեր յայտարարութեան իմաստին յարմար, գուցէ մեր շատ ընթերցողաց նաեւ աւելի ակործելի՝ քան թէ երկար խրատներն ու յորդորները՝ որ գիրք ունեցողը չպահէ:

Ժողովածու Պատմագրքիս գրութիւնն եղած է ինոր նախիջեւան, յամի Տեառն 1787, ձեռամբ Աւետիքեան Մարտիրոս քահանայի Ս. Համբարձման եկեղեցւոյ:

ԽՂԹԱՆԷՍ ՎԱՐԳԱՊԵՏԷ ԱՍԱՑԵԱԼ ԲԱՆԲՍ ԱՅՍ.

Ոմն մեծասուն ունեք *Քարոզգիրք՝ Մեկնիչ արարածոց* ոսկիապաս եւ գեղեցիկ, ոչ զիեք գիր եւ ոչ կարդալ,
եւ ոչ Տայր մարդոյ կարդալ որ ուսնինն.

Մեկ մարդ մի ճրագ վառեր
Բարձր ի տեղ դերեր .
Մեկ մի խիստ յիմար եղեր ,
Ըզճըրագն ի վայր է առեր ,
Տարեր սուստուկն է դրեր ,
Ըզնորին լոյսն էր արգիլեր :
Վայ այն մարդուն հոգւոյն ,
Որ ըզլոյսն առեալ բազուցեր :

Մեկ մի ծովուն տակն իջեր ,
Իծովէն մարգարիտ հաներ ,
Կուրաց լոյս է տուեր ,
Բազում ցաւքներ փարատեր .
Մարդ մ'այլ հակառակ եղեր ,
Չմարգարիտն առեալ բազուցեր :
Վայ այն մարդուն հոգւոյն ,
Չմարգարիտն բազուցեր :

Մեկ մի Աստուծոյ համար
Լեռնէն աղբիւր է բերեր .
Մեկ մի չարութիւն արեր ,
Գնացեր աղբիւրն արգիլեր ,
Շատունք ծարաւած բողեր ,
Ծարաւուն բազումք են մեռեր :
Վայ այն մարդուն հոգւոյն եւ զըլխոյն ,
Որ արեան պարտաւոր է եղեր :

Մեկ մի քաղաքի միջի
Գեղեցիկ ջրհոր մ'էր շիներ ,
Եւ այն պաղ անուշ ջրէն
Մարդիկ էր զովացուցեր :
Մարդ մի հակառակ եղեր ,
Չջրհորին բերանն էր խրիւր .
Չմարդիկ ծարաւած բողեր ,
Քաղաքին աւեր կամեցեր .
Չինչ մարդ որ ծարաւ մեռեր ,
Արեան տէր իւր փակողն եղեր :
Հազար վայ անոր հոգւոյն ,
Որ զշուրն տարեալ բազուցեր :

Մեկ մի իւր հոգւոյն համար
Գեղեցիկ դրախտ էր տրնկեր ,
Եւ այն դրախտի բոլորն
Աննրման պարիսպ հաստատեր ,
Եւ ըզդուռն ամուր փակեր ,
Չբանալիքն իղուռն էր կախեր ,
Եւ այն բանալոյն վերայ
Չբանալուն ճարակն ուսուցեր :
Ով որ այն դռնովն անցեր ,
Չբանալոյ գիրն կարդացեր ,
Ըզդուռն շուտով բացուեր
Խորախտին միջին շուրջ եկեր ,
Առեր ի պաղոյն կերեր ,
Այն պողովն էր անմահացեր ,
Տարեալ նա բազմաց բաշխեր ,

Ով կերեր է զնա անմահացեր .
Եւր ոգորմիս ասեր
Չայն դրախտին տրնկողն էր օրհներ :
Օրհնեալ եղիցի այն մարդն
Որ զբալիքն չէր բազուցեր :
Մեկ մի հակառակ եղեր ,
Չայն մարդոյն վարձքն խափաներ .
Ըզբալիքն առեալ պահեր .
Ոչ ինքն ոչ այլ ոք շահեր :
Ով որ այն դռնովն անցեր
Չբանալեաց պահողն անիծեր .
Աստուած անիծեր զայն մարդն
Որ զբալիքն խտունն է պահեր :

Մեկ մարդ մի պաղչա շիներ ,
Չանագան ծաղկամբ զարդարեր .
Ով որ որ պաղչան մըտեր ,
Նա ծաղկանց հոտոյն էր արբեր :
Մեկ մի հակառակ եղեր ,
Չպաղչային դուռն ամրացուցեր ,
Չինքն անուշ հոտոյն զըրկեր ,
Եւ զայլ ոք եւս էր նա զըրկեր :

Մեկ մարդ մի լեռն էր ելեր ,
Լեռներէն ծաղիկ ժողովեր ,
Առեալ իմէկտեղ բերեր ,
Չանագան ցաւոց դեղ շիներ .
Տարեալ խանութ մի դըրեր ,
Հաքիմի է ապրսպրեր ,
Թէ ով ոք գայ դեղ ուզէ
Մի խրնայեր տուր .
Մարդ մի վատութիւն արեր
Չդեղրանքն ամանովն էր առեր
Տարեալ խտունն իւր պահեր ,
Չհիւանդաց մահն է կամեցեր :
Մեկ ճարտար բժիշկ մ'եկեր ,
Չդեղերուն առնողն իմացեր ,
Չդեղրանքն ինմանէ առեր ,
Աստուծոյ համար էր բաշխեր .
Աստուած հանց շնորհք է տուեր
Որ դեղրանքն չէր պակասեր .
Ով որ այն դեղէն առեր ,
Է առողջացեր :

Մեկ մեծ բազաւոր մ'եղեր ,
Որ նրման նմա չէր եղեր .
Քաղաք մի արձակ շիներ ,
Չայն քաղաքն մարդով լրցեր .
Մեկ մեծ չար վիշապ մ'եղեր ,
Անդընդոց իվեր է ելեր ,
Քաղաքն ամեն շուրջ եկեր
Եւ զմարդիկն վիրաւորեր .
Չոմանս ինիւանդ ձրկեր ,
Չոմանս մահուամբ սատակեր .

Քաղաքն յիրար ղիպեր,
Այն բանին ճարակ չեր գրտեր:
Մեկ մի քաղաքէն ելեր
Զհայրենիքն ամեն բաց բողեր,
Մերկիկ եւ բոկիկ եղեր:
Գրնացեր լեռներն ելեր:
Մեկ բարձր լեռն մի գրտեր,
Որ երկնից էր հաւասարեր,
Այնչափ աշխատանք տարեր
Որ լեռան գլուխն է ելեր:
Ինոն շատ տարիք կացեր,
Արտասուօք զԱստուած աղաչեր:
Այնչափ աղաչանք արեր
Որ զԱստուած մօտն է բերեր:
Աստուած ինքնա հարցեր
Թէ ինչ բանի խնդիրք եւ ելեր:
Նա էր պատասխանի տուեր
Թէ քաղքին համար եմ եկեր:
Վիշապ մի անդրնողոց ելեր,
Քաղաքին շատ վրնաս արեր:
Զոմանս է վերաւորեր,
Զոմանս մանուածք սատակեր:
Քաղաքն է տարակուսեր,
Անճարակ իվայր մնացեր:
Ելեր եմ ի քեզ եկեր եմ,
Անճարակին ճարակ դու եղեր:

Աստուած նորա ողորմեր,
Եւ զխնդիրքն շուտով տուեր:
Վայ այն մարդուն հոգւոյն
Որ զլեղն առեալ բազուցեր,
Եկեր իքաղաքն իջեր,
Եւ մարդոցն ամեն քարոզեր:
Ով որ քարոզին լրսեր,
Իցաւէն շուտով ազատեր:
Ոմանք որ չէին լրսեր,
Քարոզին մօտիկ չէր արեր,
Նոքա են հիւանդ բնկեր,
Զարաչար մանուածք սատակեր:
Աստուած ով արիացեր,
Վիշապին գլուխն է կոխեր,
Անդէն պարզերես եղեր,
Երկնից կամարն է ելեր:
Այն մարդն որ քարոզ տուեր,
Յեղ ու ցեղ դեղբանք էր գտեր:
Գրեր մեկ մեծ գիրք կապեր,
Հոգւոյն յիշատակ բողեր:
Ինչ մարդ աշակերտ եղեր,
Այն գրոց բանէն սովորեր:
Մեկ հոգի աստուածասեր
Այն գրեն մեկ գիրք մի գրեր,
Առեալ իմաստնոց տուեր,
Գիտունաց ձեռք է ասրեր:
Վայ այն մարդուն հոգւոյն
Որ զայն գիրքն առեալ բազուցեր:
Փոքր ինչ ժամանակ անցեր,
Մեկ անգետ մարդոյ ձեռք անկեր:
Տարեալ իսպանեստ դրեր,
Զաշխարհի լոյսն բազուցեր:
Ետոյ մեկ գիտուն մ'եկեր
Զայն գրքին համբաւն է առեր,

Առեալ եւ քարոզ տուեր,
Շատ մարդոց օգուտ է եղեր:
Այն մարդն անգիտացեր,
Դնացեր շատ մարդ ժողովեր,
Եկեր եւ տառի (վիճ) արեր
Թէ մեր գիրքն ընդէր եւ աղեր:
Նոքա շատ խրատ տուեր,
Թէ պարտ չէ զայդ գիրքդ պանել:
Վայ այն մարդուն հոգւոյն
Որ զգիրքն առեալ է պանել,
Ով որ գիրք փակած պանել,
Խր հոգւոյն կորուստ կամեցեր:
Նոքա են հակառակեր
Թէ զայդ գիրքդ քեզ չենք բողեր,
Պիտի որ մեր ձեռքը տաս
Մեզ վաղուց հետեւ մընացեր:
Դեռ չեմք մարդոյ ցըցուցեր,
Ոչ այլոց ձեռք եմք մըտեր:
Դարձեալ պատասխան տուեր,
Թէ զգիրքս ձեռնէ չեմ խցիր:
Գիշ մի բող ինձ մօտ կենայ,
Շատ բաներ է ինձ պետք եղեր:
Որքափ իմ մօտս կենայ,
Զեր հոգւոյն շատ շատ լինենայ:
Ապա քե առնուք պանելք,
Զեր հոգին խաւար տի մընայ:
Ասեն. բող մեզ մօտ կենայ,
Այլմի տանք քանի պիտենայ:
Ով չի կարդայ գիր, պանել,
Խր հոգին կապած լինայ:
Զայդ բաներն որ դու ասիր,
Ժիր կացիր որ քեզ չի լինայ:
Ժողովեցիր գիրք բազում,
Դործք անցու գրաներն որ ինձա:
Դիմու քրնու մի տար գրեզ,
Աշխարհիս սիրուն պանել գրեզ,
Խոնարհ նընազանդ եւ նեզ,
Որ անդէն լինիս պարզերես:
Փառք անեղին աստուածուրեան
Որ անսկիզբն եւ անվախճան,
Էր միշտ եւ է առանց բուական:
Զունի սպառնումն կատարման:
Զըզեաց գերկինս որպէս խորան,
Եւ հաստատեաց առանց հիման:
Եւ լուսաւորքն բազմազան
Առանց ուրուք միշտ ընթանան:
Զնրեշտակս յերկինքս փառարան,
Զմարդիկ յերկինս գործական:
Պատճառ լինի աստ շինութեան
Մինչեւ մանուածք ինոց դառնան:

Շնորհի Սուրբ Հոգւոյն եւ ողորմութեամբ նորին սկսեալ
կատարեցի իմով ձեռնադիր ձեռամբ եւ անարժան մատամբս
իվայելումն անձին իմոյ բազում գրեանք է ժողովեալ պատ-
մագիրքս: Սկիզբն արարի գրել ՃԱՆԱԶ բուռն եւ 33 բիւ-
այլ վերայ բերի (!), ամսեանն Ապրիլի 7, աւարտումն ա-

(1) ՃԱՆԱԶ բառին թիւականը նշանակութիւնն է 1202, որոյ վրայ
աւելցընելով 33, կլինի 1235, որ է ՌԱԼԵ:

բարի բուսականի 21, ՄԹ (1) ամենանն Փետրուարի 14, իժա-
մանակս բազաւորութեան մերոյ ամենաբարեկալաւու եւ ին-
քնակալ մեծ կայսերունին եկատարինե Ալեքսիովն յամե-
նայն ըմուտաց եւ զիւր ժառանգ բարեկալաւու եւ ծայրա-
գոյն կայսերազն Բաւլլօ Բեքրովիչն, եւ զուզակից նորին
բարեկալաւու եւ մեծ դշտոյ Մարիա Ֆեքերովնայն, եւ բարե-
պալաւու եւ ծայրագոյն իշխանք Ալեքսանդր Բաւլովիչն եւ
Կոստանդին Բաւլովիչն, եւ բարեկալաւու եւ մեծ դշտոյ
Ալեքսանդր Բաւլովնային, եւ Հեղինե Բաւլովնային եւ
Մարիա Բաւլովնային եւ զբոլոր պալատն եւ զամենայն
զօրս եւ զօրապետս նորին խաղաղութեամբ պանեաց եւ
երկար կենօք արասցե:

Ի Հայրապետութեան սրբոյ Աբրոնոյն մերոյ Միածնաիջի
'Ղուկաս սրբազնասուրբ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ. միշտ նորին ար-
ժանաւոր աղօթքն եւ օրհնութիւնն Հայոց ազգի, մանաւանդ
մեր նորաշէն Նախիջեան քաղաքի վերայե անպակաս ա-
րասցե, եւ Աբրոնոյն վրայ հաստատ պանեաց մինչ իխորին
ծերութիւնն:

Գարձեալ իսուրբ Աբրոնոյ ծայրագոյն նուիրակ եւ ըմուտ-
աց երկրի եղեալ Հայոց ազգի, մանաւանդ մեր նորաշէն
եւ աստուածախնամ տիրապան զետահայեաց Նախիջեանոս
առաջնորդ սրբազան Յովսէփ Արքեպիսկոպոսի. եւս նորին
աղօթքն օրհնութիւնն քաղաքիս վերայե անպակաս արաս-
ցե. որոյ ընդ երկեար կեանս պարգեւե, մինչեւ իխորին
ծերութիւնն հասուցանե. Ամեն:

Որոյ ընդ հովանեաւ սուրբ Համբարձման փայտաշէն
պայծառ տաճարին աւելածող, բոլոր քանանայից յետին,
անպիտան մեղսաներկ տրուպ յետին գրիչ Մարտիրոս սուտա-
նուն քանանայ, եւ զործով խաբերայս, զայս բազմաճա-
ւաքեալ Պատմագիրքս եւ հրաշից պատմութիւնքս իմով չո-
րացեալ մատամբս բազում աշխատութեամբ գրեցի ի վայե-
լումն անձին իմոյ, որքան Աստուած կեանք պարգեւեալ է'
ընթեռնում, բան ստանամ եւ շանիմ, եւ այլոց պատմեմ,
եւ նոքա լսեն եւ շանին. եւ որ աստեացս ելանեմ' յիշա-
տակ լինի իմ զաւակացն եւս. նոքա կարդալով' բան շանե-
լով' զիս անարժանս յիշատակեն:

Ձեռքս երբայ, գիրքս մընայ,
Մարմինս արկար ինող դառնայ:
Որ ըզտարտամբս իբարեաց
եւ ըզփարբամբս իջարեաց,
Չանարնեստս իգրչութեանց
Յիշեցեք բարի մըտաց
Հարք եւ եղբարք ուսումնասիրաց
Որք պատահիք այս պատմութեանց,
Անմեղաղիր լերուք մեր աղախանաց:
Զօրէն դիոյ մեռեալ հոգիս
եւ շատ մեղօք լըցեալ գերիս
Յիշել ըզգրծող մատենիս:

Բազում սիրով եւ աղերսիս հայցեմ իձենջ սիրելիք, հարք
եւ եղբարք եւ պատուաւորք եւ զիտեակաւք, բերեաւ աղա-
ջեմ զձեզ ներել եւ բողոյ վասն անարհեստութեանն կամ
վասն զըջապալութեան կամ խոշորութեան կամ մանրու-
թեան կամ անշանութեան:

Գարձեալ յիշեցեք զհանգուցեալ ծնողքն իմ, հայրն իմ
դպիր Աստիք, եւ զմայրն իմ Այիզն, եւ այլ եօթն նախ-
նեացս, եղբայր կամ քույր կամ զաւակացս, հին եւ նոր
ննջեցեալքս, մանաւանդ յայժմոսս կենդանի եղբայրն իմ
դպիր Յովհաննէսն եւ զկողակիցն իմ Յուստիան կամ զա-
ւակն իմ Երեօն, երէ յիշեք, տէր Բրիտոս իւր սուրբ յար-
քայութեան յիշեցեք ձեզ: Եղկելի Մարտիրոս քանանայս, որ
անունս իգործեա կամաջի, սիրելիք, զԱստուած ողորմին ար-
ձակեցեք իմեզ, եւ որ զմեզ յիշեն' սիրով ցաւակցութեամբ,
յիշեալ եղիջիք ի Բրիտոսե Աստուծոյ մերոյ. Ամեն:

Գարձեալ,

Ժամանակս է ամառնային
Ամենանն օգոստոսի
Որ եւ ձանձքն յոյժ ննդէին,
Չանք անելով աւարտ լինի.
Եւ որ ասէ Հայր մեղայ մի
Խրեան ալ Աստուած ողորմի,
Կարդացողացդ ունկըն զնողաց,
Բազմօրեալ կեանս պարգեւեցե.
Ըստակ չուզեմ փող չուզեմ,
Միայն Հայր մեղայ կուզեմ:

Գարձեալ,

Գարբիէյն օր մի ինձ կուզայ
Թէ կըկոչէ ըզքեզ արքայ,
Անն եւ զողումն կպատէ զիս
Երկար ճամբուս պաշար չիկայ,
Թէ որ ունիմ' յետամընայ
Որ լինի բարի յիշատակ
Մատուցանէ սուրբ պատարագ
Եւ չառնէ զիս զիւսաց կատակ:
Այլ եւ լինի յիմար արգետ
Որ ասացեք զիրքսս չէ պետ,
Թէ որ ծախիմ ասէ քեզեւ,
Հրաման չուրիս հանել ձեռքեդ.
Թէ ոչ զիսե նա գրոց բան
Տայ յիշատակ սուրբ համբարձման:
Թէ յանդգնի եւ կորուսցե,
Թէ մերօնս եւ ոչ ելցե,
Նա Աստուծոյ պատիմն կընացե,
Ընդ Կայենի տատանիցե.
Եւ որ խօսիցրս լսեցեք,
Ի Բրիտոսե օրհնեալ իցեք,
Եւ ընդ արդարսն դասիցեք:
Որ ժամանակ կարդաս պատմես
Զբողբըն ըզքով չապականես.
Զկողն անողորմ յետ չի պարգես
Հանց որ կապին վրնաս զործես
Կամ յանգեալի ձեռքն ձըգես,

Խոզաց մարդկան կոխան շինես :
 Չորն որ կամիս կարգալ խնդրես ,
 Չցանկի համարն զըրեալ եմ տես ,
 Տրգիտութեամբ չի բարբարես
 Այլ համարով շատ զտանես .
 Անպէտ մարդոց ձեռք չըձգես ,
 Վրան մուտք չկարեցրես .
 Այլ յոյժ սիրով նախախնամես
 Սըրբեալ ձեռք՝ լարով բրոնես .
 Ինչոյ եւ ջրոյ իզատ պահես .
 Մեջն գեշ գեշ զիր չըզրես .
 Երկու երեք շորով փարբես ,
 Իջորային անդի զընես :
 Որն որ կամիս՝ այն ընթեռնուս :
 Իսկ զգուշութեամբ խնամով պահողն
 Յրճնեալ եղիցին իմենշ եւ իՔրիստոսէ :
 Անպէտ յիմարս զըրեցի
 Որ 46 տարոյ էի
 Անմեղադիր լիք դուք ինձի .
 Գիրս աստէն մնայ ,
 Ծրեալ պրակս որ առ ձեզ կայ .
 Մարմինս մեռանի հող դառնայ .
 Թմրեալ հոգիս առ տերն երբայ .
 Գիրս սիրով ընթերցիք ,
 Էրեց Մարտիրոսն աղօթս ձեր յիշեցիք ,
 Վարձքն իՏեառնէ ընկայցիք :
 Որ ըզկըլեալն Յունան կետին
 Հաներ արձակ հոգիս իգետին .
 Եւ զանցաւոր ծառայս յետին
 Մի տայ տանել մեղաց զերին .
 Տէր Մարտիրոս զրիչս՝ խաբած չարին
 Իձեռս անկայ եւ որսողին
 Ձիս կիսաման երող վերին
 Որ եմ անկեալ խիստ ցաւագին ,
 Ձքեզ աղաչեմ տերբղ վերին
 Որ խնդիր եկեր կորուսելոյն ,
 Ձիս մի բողոք անվայր վայրին .
 ՌՄԼԱՆ ին :

Մանն ինչ անէ Աղամորդոյս ,
 Կամ յերբ բափիմ իյոյս բարոյս .
 Այս սուտ կենցաղըս ետ ինձ իյոյս
 Շալակ շինեց խարեցելոյս :
 Մանու բաներն որ ետ մարմնոյս ,
 Կամեր զրկել զիս իհոգւոյս .
 Երբ բամենցի զջարն իբարոյս
 Աշխարհս աչիցս ելաւ գերոյս .
 Չպիտի առնէր իհաւես նմա մաս .
 Գուտոր եւ որդի չօղնէ գերոյս
 Ոչ մեծութիւն իմամ մանուս .
 Սկիզբն ամեն աղօթելոյս ,
 Աշխատութեամբ ջանք զնկելոյս :
 Տէրն ողորմի մեղուցելոյս ,
 Իխաւարես ամէ իյոյս .
 Յորմամ ազդումն եղեւ հոգւոյս
 Տէրն ողորմամ երես ինձ լոյս
 Մի զարմանայք այս բաներուս
 Ով որ ունի առ տերն լոյս .
 Գեմ չէ զըրկել այս ցանկալոյս
 Մրտացս երիտ կանրեղ մի լոյս .
 Որ առաջնորդ եղեւ կուրոյս
 Այ եմ եղբարք աջացս լոյս
 Ձինչ կիսօսիմ վերայ հոգւոյս՝
 Գիտեմ այս չէ յինէն հոգւոյս ,
 Հոգւոյն շնորհքն երես հիքոյս .
 Խոջաց Աստուած մոլորելոյս ,
 Չարքոյց Աստուած իխոր քընոյս
 Եւ բացի ետ զաչեր հոգւոյս .
 Որ եւ նայել կամիմ իյոյս
 Ձինչ նենգ ու ծուռ կայ իլեզուս .
 Յիսն է ձգեմ լինիմ գինչ կոյս :
 Բղխեմ այսօր ջուր աղբերոյս .
 Որ լուսանամ ըզաղտ հոգւոյս .
 Մի մեղադրեք այս բաներոյս
 Հայր մեր երկինք ասեք գերոյս :

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ի Կ

Ը.

Մարդ մը գիտեմ՝ նեռ անունին ճահաւոր ,
 Որ կըթափէ զարիւն սըրբոց բիւրաւոր ,
 Իսուտ գիտնոց կառնու հազար սուտ պըսակ ,
 Պարծի իդլուխ կալ ցոփ մարդոց լ'անառակ .
 Կըմեռցընէ զմայրն ու զվարպետ խեղացի ,
 Եւ կըսպաննէ զիւր ամուսինն աքացի .
 Այր մը քաշուած յետոյ զերդ գայլ քանասար ,
 Կըռուի մահուն հետ եւ յաղթի վատաբար ,
 Իւր եւ այլոյ ձեռք մեռնի չարաչար ,
 Եւ կազատի այն ցուցանքէն հին աշխարհ :